

354526 - حکم گفتن جمله «فلانی روزم را ساخت» یا «فلانی صبحم را ساخت»

سوال

حکم گفتن اینکه «فلانی روزی را ساخت» یا «فلانی صبحم را ساخت» برای نشان دادن خوشحالی و نه به قصد شرک و نسبت دادن خلقت و صنع به دیگری چیست؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

برخی از عبارات بر روی زبان‌ها جا افتاده مانند عبارت فلانی روزم را ساخت، با اشاره به شادی‌ای که در آن روز به قلب او وارد ساخته است.

این عبارت ذاتا اشکال و محذور شرعی ندارد.

زیرا «صنع» چیزی است که به مخلوق هم نسبت داده می‌شود، زیرا اینجا منظور از صنع، کار است [نه خلقت].

ابن فارس - رحمه الله - می‌گوید:

«صنع یک اصل صحیح واحد است، و آن یعنی چیزی را انجام داد». (مقایس اللغة: ۳/ ۳۱۳).

مانند این سخن حق تعالی درباره نوح علیه السلام که می‌فرماید:

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ * وَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ [سوره هود: ۳۷-۳۸]

(و زیر چشمان ما و وحی ما کشتی را بساز و درباره کسانی که ستم کرده‌اند با من سخن مگوی چرا که آنان غرق شدنی‌اند * و [نوح] کشتی را می‌ساخت و هر بار که اشرافی از قومش بر او می‌گذشتند و او را مسخره می‌کردند می‌گفت: اگر ما را مسخره می‌کنید ما [نیز] شما را همان گونه که مسخره می‌کنید مسخره خواهیم کرد).

اما اینکه گوینده آن شخص را سازنده (صانع) این روز قرار داده، ایرادی شرعی در آن دیده نمی‌شود، زیرا منظور از روز در اینجا ظرف [زمانی] است برای کاری که آن فرد انجام داده، نه اینکه آن فرد خود این روز را ساخته زیرا کسی چنین چیزی

نمی‌گوید و هرکسی منظور سخن این گوینده را می‌داند.

همچنین گوینده اینجا از کلمه «ساختن» منظورش «خلق» نیست، بلکه منظورش «تاثیر» است، یعنی: این کاری که این فرد انجام داده در درون من اثر گذاشته و باعث شده آن روزم شاد باشد.

الفاظی که مردم به کار می‌برند و درباره خود آن لفظ، نهی شرعی نیامده بر مقاصد آنان حمل می‌شود و نگاه می‌کنیم منظورشان از آن حرف چیست. اگر منظور مباحی دارند خود آن حرف نیز مباح است.

زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: «همانا کارها به نیت‌ها بستگی دارد و هر کس همان چیزی را دارد که نیت کرده است». به روایت بخاری (۱) و مسلم (۱۹۰۷).

ابن قیم - رحمه الله - می‌گوید:

«معتبر بودن معانی و مقاصد در گفتار و کردار، یعنی اگر الفاظ با عبارات گوناگون و با تغییر موضع و جلو و عقب بردنشان به یک معنا برسند، حکم آن نیز یکی است، اما اگر اگر الفاظ یکی باشند و معانی‌شان گوناگون باشد، حکم آنها نیز متفاوت خواهد بود و اعمال نیز چنین است. کسی که به نیکی در شریعت تامل کند ضرورتاً به این دانش خواهد رسید». (إعلام الموقعین: ۴/ ۵۵۲).

اما این را باید یادآور شد که برخی از مردم این عبارت را درباره منکرات به کار می‌برند، مانند آنکه درباره ترانه‌ای بگوید که این ترانه روزم را ساخت، و مانند این موارد مدح منکرات که این جایز نیست.

والله اعلم.